

FENOMENOLOGIA POWIĄZANEGO Z PRZESTĘPCZOŚCIĄ ZORGANIZOWANĄ PROCEDERU PRANIA PIENIĘDZY W POLSCE

WOJCIECH FILIPKOWSKI¹

Tytuł niniejszego opracowania zobowiązuje do przypomnienia, że fenomenologia jest to jeden z działów kryminologii teoretycznej.² Zajmuje się on opisem zjawisk, jego symptomów, powiązań między nimi, strukturą, rozmiarami i dynamiką. Opis ten – jak można się domyśleć – może mieć charakter ilościowy i jakościowy. Do pierwszej grupy kryteriów analiz należą wymieniane wcześniej rozmiary (liczba przestępstw stwierdzonych w określonym przedziale czasu, na danym terenie), dynamika (zmiany ilościowe w kolejnych przedziałach czasu) czy nasilenie (nasylenie społeczności przestępstwami) przestępczości jako pewnego zjawiska społecznego. Do drugiej grupy kryteriów analiz należy struktura przestępczości (wewnętrzny podział na różne kategorie), związki, relacje między jej elementami oraz rządzące nimi zasady. W niniejszym opracowaniu przedstawiona zostanie fenomenologia procederu prania pieniędzy w ujęciu jakościowym.

W jakim celu analizuje się przejawy różnych zjawisk społecznych, w tym patologii? W odpowiedzi należy stwierdzić, że po pierwsze, odbywa się to dla celów poznawczych, dla opisanie naszej rzeczywistości. Po drugie, analiza przejawów pozwala lepiej dostosować instrumenty, które mają za zadanie przeciwdziałać i zwalczać zjawiska negatywnie oceniane przez społeczeństwo. Niniejsze opracowanie stawia sobie za cel pokazanie zmian w obrazie powiązanego z przestępczością zorgani-

---

1 Pracownia Kryminalistyki, Katedra Prawa Karnego i Kryminologii, Wydział Prawa, Uniwersytet w Białymstoku.

2 J. Błachut, A. Gaberle, K. Krajewski, Kryminologia, Gdańsk 2004, s. 20.

zowaną procederę prania pieniędzy na przestrzeni lat w Polsce. Dlatego też jest ono skierowane zarówno do praktyków pracujących w sektorze prywatnym, jak i funkcjonariuszy organów państwowych zajmujących się w ramach swoich obowiązków przeciwdziałaniem oraz zwalczaniem procederę prania pieniędzy.

1. Źródła wiedzy o procederze prania pieniędzy

Należy zastanowić się nad tym, skąd społeczeństwo może czerpać wiedzę o fenomenologii prania pieniędzy, czy też o taktyce i technice popełniania tego przestępstwa?³ W przypadku tego jak i innych kategorii przestępstw można wymienić badania aktowe, analizę literatury fachowej i materiałów statystycznych.⁴

Biorąc pod uwagę badania aktowe, pojawia się kwestia ustalenia, jak dużo tego typu spraw zostało zakończonych prawomocnymi wyrokami skazującymi. Okazuje się, że ta liczba jest stosunkowo wysoka. W ostatnich latach z art. 299 § 1–6 kodeksu karnego⁵ skazywanych jest ponad 100 osób rocznie, a czasami nawet ponad 150.⁶ Należy pamiętać, iż akta spraw sądowych zawierają wiele cennych informacji w postaci „surowej”, wymagającej często jeszcze dodatkowej pracy celem wyłonienia interesujących danych dotyczących *modus operandi* sprawcy lub sprawców. Podstawowym problemem może być jednak dotarcie do tych akt spraw rozsianych na terenie całego kraju. Natomiast przytaczane dane statystyczne nie wnoszą nic do obrazu tej przestępczości oprócz ocen rozmiarów i dynamiki wszczętych postępowań karnych, skazań lub osób oskarżonych i skazanych. Pozostaje literatura przedmiotu.⁷ Należy podkreślić, iż ostatnimi czasy niewiele ukazało się opracowań zawierających

3 Zob. G. Kędzierska, *Kryminalistyka w systemie nauk*, (w:) G. Kędzierska, W. Kędzierski (red.), *Kryminalistyka. Wybrane zagadnienia techniki*, Szczytno 2011, s. 19–20.

4 Zob. o metodach badawczych w kryminalistyce, J. Kasprzak, *Wybrane problemy metodologiczne badań w zakresie procesu karnego i kryminalistyki*, (w:) J. Kasprzak, B. Młodziejowski (red.), *Wybrane problemy procesu karnego i kryminalistyki*, Olsztyn 2010, s. 12–16.

5 Ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553 ze zm.) – dalej cytowana jako *kk*.

6 Zob. E. M. Guzik–Makaruk, *Przestępstwo z art. 299 k.k. w orzecznictwie sądowym i statystykach policyjnych oraz Ministerstwa Sprawiedliwości*, (w:) E. W. Pływaczewski (red.), *Proceder prania pieniędzy i jego implikacje*, Warszawa 2013, s. 126–129.

7 Por. także B. Hołyst, *Kryminalistyka*, Warszawa 2010, s. 34 i nast. wraz z cytowaną tam literaturą.

opis *modus operandi* sprawców.⁸ Zwykle są to opracowania o charakterze dogmatycznym, analizujące znamiona czynu zabronionego stypizowanego w art. 299 kk.⁹ oraz przepisy ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.¹⁰ Trudno jednoznacznie stwierdzić, skąd wynika taki stan rzeczy – czy jest to brak zainteresowania ze strony naukowców, czy może nie jest to poważny lub interesujący typ czynu zabronionego?

Należy jednak zwrócić uwagę, iż można w tym względzie liczyć na bardzo ciekawe źródło danych i informacji. Są to sprawozdania przygotowywane przez Generalnego Inspektora Informacji Finansowej. Na podstawie art. 4a ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu Generalny Inspektor jest zobligowany do przedstawienia Prezesowi Rady Ministrów rocznego sprawozdania ze swojej działalności w ciągu 3 miesięcy od zakończenia roku, za który ono jest składane. Przepis kolejnego ustępu tegoż artykułu określa minimalny jego zakres w postaci ilościowych danych statystycznych. Jednakże tradycją jest już, że w sprawozdaniach tych są też dane o charakterze jakościowym – czyli właśnie dostrzeżone przez polską jednostkę wywiadu finansowego przestępstwa pierwotne, techniki i metody wykorzystywane w Polsce oraz związane z nimi tendencje. Wymaga dodania, iż na podstawie ustępu 4 art. 4a ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu – po przekazaniu sprawozdania Prezesowi Rady Ministrów – minister właściwy do spraw instytucji finansowych udostępnia je na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa Finansów.¹¹

- 8 Można tutaj wymienić opracowania zawarte w pracy zbiorowej pod redakcją naukową E.W. Pływaczewskiego pt. *Proceder prania pieniędzy i jego implikacje*, Warszawa 2013.
- 9 Dotyczy to szeregu ukazujących się na rynku komentarzy do kodeksu karnego, ale także artykułów w prasie fachowej, np. J. Duży, Wykładnia znamion przestępstwa prania pieniędzy, „Prokuratura i Prawo” 2013, nr 4, s. 151 i nast.
- 10 Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz.U. z 2010 r. Nr 46, poz. 276 – t.j. ze zm.).
- 11 Zob. oficjalną stronę internetową Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa Finansów <http://www.archbip.mf.gov.pl/444.html>, a także oficjalną stronę internetową Generalnego Inspektora Informacji Finansowej http://www.mf.gov.pl/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/giif/publikacje/-/asset_publisher/8KnM/content/sprawozdania-rocne-z-dzialalnosci-generalnego-inspektora-informacji-finansowej?redirect=http%3A%2F%2Fwww.mf.gov.pl%2Fministerstwo-finansow%2Fdzialalnosc%2Fgiif%2Fpublikacje%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_8KnM%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-2%26p_p_col_count%3D1#p_p_id_101_INSTANCE_8KnM_

Podstawową zaletą tych sprawozdań jest syntetyczny opis całej działalności Generalnego Inspektora w ujęciu rocznym. Przedstawiane w nim dane i informacje mają charakter oficjalny, dlatego też należy je traktować z pewną dozą zaufania, jako efekt działalności tego organu państwowego. Tym samym nie jest to opis całego procederu prania pieniędzy, jaki jest realizowany w Polsce, ale jest to ten jego fragment, o którym informacje dotarły do Generalnego Inspektora. Następnie powyższe informacje zostały zweryfikowane przez analityków Departamentu Informacji Finansowej Ministerstwa Finansów jako na tyle wiarygodne, że mogły stanowić podstawę do zawiadomienia prokuratury o podejrzeniu popełnienia przestępstwa (art. 18 ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu). Należy jednak pamiętać, iż taka ocena nie musi zostać potwierdzona i przyjęta przez prokuratora otrzymującego zawiadomienie, potwierdzona przez czynności sprawdzające przewidziane w procedurze karnej lub po wszczęciu postępowania karnego potwierdzona przez zgromadzony materiał dowodowy. Może to wynikać m.in. z różnicy między typizacją czynu w art. 299 kk. a definicją ustawową prania pieniędzy określoną w art. 2 pkt 9 ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, czy kwestiami proceduralnymi lub dowodowymi. Nie deprecjonuje to jednak znaczenia danych i informacji zawartych w tych sprawozdaniach, gdyż reprezentuje on z natury bardziej kryminologiczne niż legalistyczne podejście do kwestii opisu procederu.

2. Analiza trendów w procederze

Fenomenologia procederu prania pieniędzy obejmuje swoim zakresem dwie grupy zagadnień: źródła wartości majątkowych podlegających procesowi nadawania pozorów legalności (tzw. przestępstwa pierwotne dokonywane w ramach zorganizowanych grup przestępczych) oraz stosowane w tym procesie metody i techniki. Tego też dotyczą między innymi roczne sprawozdania Generalnego Inspektora. Jednakże należy pamiętać, że ich formuła zmieniała się. Dlatego też wybrane aspekty występują w nich z różną intensywnością. Za punkt wyjścia prowadzonych rozważań należy przyjąć pierwsze z opublikowanych sprawozdań w roku 2005, a dotyczące sytuacji z roku poprzedniego.

A. Kategorie przestępstw pierwotnych

W pierwszym z serii sprawozdań zauważono trzy podstawowe kategorie przestępstw pierwotnych: tzw. sprawy paliwowe, złomowe oraz związane z obrotem papierami wartościowymi.

W roku 2004 – podobnie jak rok wcześniej – najczęściej zgłaszanymi podejrzanymi transakcjami były te związane z przepływem środków z faktycznym lub fikcyjnym obrotem paliwami oraz komponentami do ich produkcji.¹² Sprawozdanie zawierało krótką charakterystykę tego rodzaju spraw. Do szczególnych cech należały rozgałęzione powiązania o charakterze finansowym, terytorialnym i osobowym oraz mnogość i zmienność występujących w sprawie podmiotów (osób fizycznych i prawnych).¹³ Stanowiło to przejaw funkcjonowania przestępczości zorganizowanej o charakterze gospodarczym.¹⁴

W kontekście tej ostatniej cechy sprawozdanie zwracało uwagę na fakt, iż często pojawiały się coraz to nowe podmioty uczestniczące w tym procederze. Funkcjonowały one w obrocie od kilku tygodni do kilku miesięcy. Następnie osoby prawne były likwidowane i pojawiały się w ich miejsce kolejne. Zwykle podmioty te nie posiadały żadnej infrastruktury niezbędnej do prowadzenia działalności w zakresie obrotu paliwami. Jednakże podmioty te były ze sobą powiązane poprzez częste i wzajemne transakcje finansowe, umowy kupna–sprzedaży. Co więcej, sprawozdanie zawierało opinię, iż widoczna była tendencja do zaangażowania się w proceder coraz to nowych podmiotów, nawet gdy nie prowadziły one działalności związanej z obrotem paliwami oraz do wykorzystywania przedsiębiorstw symulujących. Ta kategoria przestępstw pierwotnych dominowała w sprawozdaniach za kolejne lata –

---

12 Informacja Generalnego Inspektora Informacji Finansowej o realizacji ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu w roku 2004, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2005, s. 8 – dalej cytowany jako Sprawozdanie za 2004.

13 Szczegółowy opis szerokiego wachlarza aspektów tej kategorii przestępstw znajduje się w Biuletynach Paliwowych wydanych w roku 2005 przez Wyższą Szkołę Policji w Szczytnie pod redakcją K. Wiciaka oraz Z. Mazurskiego.

14 K. Laskowska, Obszary działalności zorganizowanych struktur przestępczych w Polsce, (w:) E.W. Pływaczewski (red.), *Przestępczość zorganizowana*, Warszawa 2011, s. 128–129.

2005,¹⁵ 2006,¹⁶ 2007,¹⁷ 2008,¹⁸ 2009.¹⁹ W sprawozdaniu za 2010 rok po raz pierwszy od początku tworzenia ich przez Generalnego Inspektora nie wyróżniono spraw paliwowych.²⁰

Drugą kategorią przestępstw pierwotnych wymienianych w raporcie za 2004 rok były transakcje związane z obrotem złomem i surowcami wtórnymi.²¹ Autorzy sprawozdania podkreślali, iż sam modus operandi był identyczny jak w sprawach dotyczących obrotu paliwami. Domniemanymi przyczynami wzrostu ilości spraw z tego zakresu było przeniesienie się podmiotów do tej branży w związku z medialnymi nagłosnieniami tzw. afer paliwowych. Ta kategoria przestępstw pierwotnych pojawiała się w sprawozdaniach za kolejne lata – 2005,²² 2006,²³ 2007,²⁴ 2008,²⁵ 2009.²⁶ W sprawozdaniu za rok 2010 po raz pierwszy nie zostały wyróżnione sprawy złomowe.²⁷ Natomiast w kolejnym sprawozdaniu rocznym zwrócono uwagę, że podmioty, które dotychczas zajmowały

- 15 Informacja Generalnego Inspektora Informacji Finansowej o realizacji ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2006, s. 7 – dalej cytowany jako Sprawozdanie za 2005.
- 16 Sprawozdanie. Działalność Generalnego Inspektora Informacji Finansowej w roku 2006, Ministerstwo Finansów, Departament Informacji Finansowej, Warszawa 2007, s. 7 – dalej cytowane jako Sprawozdanie za 2006.
- 17 Informacja Generalnego Inspektora Informacji Finansowej o realizacji ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu w roku 2007, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2008, s. 10–11 – dalej cytowany jako Sprawozdanie za 2007.
- 18 Informacja Generalnego Inspektora Informacji Finansowej o realizacji ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu w roku 2008, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2009, s. 13 – dalej cytowane jako Sprawozdanie za 2008.
- 19 Sprawozdanie Generalnego Inspektora Informacji Finansowej z realizacji ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu w 2009 roku, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2010, s. 14 – dalej cytowane jako Sprawozdanie za 2009.
- 20 Sprawozdanie Generalnego Inspektora Informacji Finansowej z realizacji ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu w 2010 roku, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2011, s. 13–17 – dalej cytowany jako Sprawozdanie za 2010.
- 21 Sprawozdanie za 2004, s. 9.
- 22 Sprawozdanie za 2005, s. 8.
- 23 Sprawozdanie za 2006, s. 7.
- 24 Sprawozdanie za 2007, s. 9–10.
- 25 Sprawozdanie za 2008, s. 12.
- 26 Sprawozdanie za 2009, s. 13–14.
- 27 Sprawozdanie za 2010, s. 13–17.

się handlem złomem, zaczęły występować w sprawach dotyczących nielegalnego lub fikcyjnego obrotu granulem złota i srebra.²⁸

Trzecią kategorią przestępstw pierwotnych wymienionych w raporcie za rok 2004 były podejrzanane transakcje związane z obrotem papierami wartościowymi.²⁹ Okazało się, że szereg podejrzanych transakcji było związanych z wykorzystaniem instytucji finansowych operujących na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie (obróć publiczny), ale także wykorzystywany był obrót prywatny akcjami spółek na podstawie umów cywilnoprawnych. W tym ostatnim przypadku ożywienie obrotu akcjami następuje szczególnie przy skupowaniu akcji od tzw. drobnych ciułaczy, najczęściej pracowników spółek giełdowych lub szykujących się do wejścia na giełdę. Ma tu miejsce nie tylko odpowiednie manipulowanie wartością kupowanych (sprzedawanych) akcji, ale przede wszystkim ukrywanie faktycznych nabywców i źródeł pochodzenia środków, np. za parawanem pożyczki od firmy z rajy podatkowego.

Sprawozdanie za rok 2004 zawierało analizę ukazującą, dlaczego rynek papierów wartościowych był atrakcyjny dla osób legalizujących wartości majątkowe pochodzące z czynów zabronionych. Wśród najważniejszych powodów wymieniono:

- większą anonimowość biorących w nim udział podmiotów,
- trudności w ustaleniu kręgu podmiotów faktycznie uczestniczących w praniu pieniędzy,
- znaczną skalę operacji dokonywanych każdego dnia, ułatwiającą przeprowadzenie transakcji w sposób niewzbudzający podejrzeń.

Sprawy tego rodzaju należą do najbardziej złożonych ze względu na znaczne rozbudowanie siatki wzajemnie powiązanych osób i firm biorących udział w obrocie. Poczynione wtedy spostrzeżenia pozostają aktualne również i dzisiaj.

---

28 Sprawozdanie Generalnego Inspektora Informacji Finansowej z realizacji ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu w 2011 roku, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2012, s. 18–19 – dalej cytowany jako Sprawozdanie za 2011.

29 Sprawozdanie za 2004, s. 9.

W raporcie za 2005 rok wyszczególniono transfery pieniędzy z Polski do krajów Dalekiego Wschodu.³⁰ Według jego autorów ma to związek ze sprzedażą tekstyliów przemycanych na polski obszar celnym i z koniecznością uregulowania należności pomiędzy stronami biorącymi udział w procederze. O tym przestępstwie pierwotnym były też informacje w kolejnych sprawozdaniach za lata 2006,³¹ 2008,³² 2009³³ i 2010.³⁴ W tym ostatnim z wymienionych zwrócono uwagę na częstsze wykorzystanie tzw. słuźpów, którzy realizowali w instytucjach finansowych przekazy pieniężne do krajów Europy Zachodniej oraz państw Ameryki Północnej.

W raporcie za 2006 rok po raz pierwszy pojawiły się dwie nowe kategorie przestępstw pierwotnych: oszustwa i wyłudzenia oraz nieautoryzowany dostęp do rachunków bankowych.³⁵ W pierwszym przypadku dotyczyło to czynów zabronionych na szkodę osób fizycznych i prawnych. Cechą charakterystyczną był fakt szybkiej wypłaty w gotówce pieniędzy, gdy tylko znalazły się one w dyspozycji organizatorów procederu (metoda rachunku docelowego) oraz obracanie papierami wartościowymi. Autorzy zauważyli, iż w przypadku legalizowania wartości majątkowych pochodzących z tego typu przestępstw brak było wyraźnie wyodrębnionej fazy lokowania, co utrudniało rozróżnienie dokonania samego przestępstwa pierwotnego od następującego po nim procederu prania pieniędzy. Podobne informacje można znaleźć w sprawozdaniach za rok 2007,³⁶ 2008³⁷ i 2009.³⁸ W sprawozdaniu za 2010 r. zwrócono uwagę na kolejne obszary: handel uprawnieniami do emisji CO₂ oraz wyłudzenie dotacji unijnych dotyczących wykorzystania energii odnawialnych.³⁹

Drugą kategorią przestępstw pierwotnych był tzw. phishing – czyli uzyskanie w sposób nieuprawniony danych umożliwiających dostęp

30 Sprawozdanie za 2005, s. 8.

31 Sprawozdanie za 2006, s. 8.

32 Sprawozdanie za 2008, s. 15.

33 Sprawozdanie za 2009, s. 16.

34 Sprawozdanie za 2010, s. 16–17.

35 Sprawozdanie za 2006, s. 7–8.

36 Sprawozdanie za 2007, s. 11.

37 Sprawozdanie za 2008, s. 13.

38 Sprawozdanie za 2009, s. 14.

39 Sprawozdanie za 2010, s. 15–16.

do np. rachunku bankowego (poprzez podszycie się pod prawowitego posiadacza rachunku). Przelewano małe kwoty na rachunki fikcyjne lub rachunki podstawionych podmiotów, następnie wypłacano je w gotówce lub za pomocą usług oferowanych przez podmioty pośredniczące w transferze wartości majątkowych (np. Western Union Money Transfer). Podobnie pisano o tym w sprawozdaniach za lata 2007,⁴⁰ 2008⁴¹ i 2009.⁴²

W raporcie za rok 2008 po raz pierwszy pojawiły się sprawy związane z praniem pieniędzy pochodzących z nielegalnego obrotu spirytem oraz wyrobami tytoniowymi.⁴³ W obu przypadkach wykorzystywane były w dużej ilości tzw. słupy lub spółki wydmuszki, tworzące sieć transferującą wartości majątkowe oraz wytwarzające faktury legalizujące obrót tymi towarami.

W raporcie za 2009 r. po raz pierwszy wymieniono nowe rodzaje przestępstw pierwotnych, takich jak: przestępstwa karne skarbowe (karuzele podatkowe),⁴⁴ handel narkotykami, nielegalne prowadzenie gier losowych i zakładów wzajemnych.⁴⁵ W przypadku tych pierwszych podmioty gospodarcze uczestniczące w karuzeli otrzymywały zwrot podatku VAT, który nie został zapłacony na wcześniejszym etapie obrotu lub zwrot ten wynika z dokonywania fikcyjnych dostaw towarów wewnątrz Unii Europejskiej.⁴⁶ W procederze brała udział cała sieć podmiotów gospodarczych, których jedynym zadaniem było transferowanie pieniędzy oraz wytwarzanie stosownych faktur celem uwiarygodnienia przeprowadzania transakcji handlowych. Podmioty te funkcjonowały przez krótki czas, a następnie ich miejsce zajmowały kolejne podmioty (tzw. wydmuszki). Nową cechą w tym procederze była okoliczność, że został on umiędzynarodowiony. Podmioty gospodarcze pochodziły z obszaru całej Unii Europejskiej. W przypadku handlu narkotykami zauwa-

---

40 Sprawozdanie za 2007, s. 11–12.

41 Sprawozdanie za 2008, s. 14.

42 Sprawozdanie za 2009, s. 14.

43 Sprawozdanie za 2008, s. 14–15.

44 Sprawozdanie za 2009, s. 12–13.

45 *Ibidem*, s. 15.

46 Opis tej patologii został zawarty już w 2007 roku w jednym z raportów Financial Action Task Force on Money Laundering – dostępny na oficjalnej stronie organizacji <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Laundering%20the%20Proceeds%20of%20VAT%20Caroussel%20Fraud.pdf>

zono, że zorganizowane grupy przestępcze wykorzystują do legalizacji metodę rachunku docelowego. Powyższe dwa rodzaje przestępstw pierwotnych zostały także wymienione w sprawozdaniu za 2010 r.⁴⁷ W kolejnym roku do handlu narkotykami doszedł także obrót farmaceutykami (np. anabolikami),⁴⁸ a w sprawozdaniu za rok 2012 wyszczególniono tylko przestępstwa karne skarbowe.⁴⁹

Co się tyczy legalizacji dochodów z nielegalnego prowadzenia gier losowych i zakładów wzajemnych, to wprowadzano do systemu finansowego pieniądze w postaci wpłat gotówkowych i natychmiastowych wypłat oraz dokonywanie licznych transakcji pomiędzy podmiotami biorącymi udział w procederze i następującymi po nich wypłatami w gotówce.

W sprawozdaniu za rok 2012 jego autorzy w sposób zbiorczy omówili wszelkie przypadki przestępstw pierwotnych pochodzących z nielegalnego obrotu towarami.⁵⁰ W tej kategorii znalazły się: sterydy, substancje psychoaktywne, leki, tytoń oraz podrabiane kosmetyki i odzież. Cechami wspólnymi dla tego typu działalności przestępczej były:

- duża ilość transakcji na niewielkie kwoty płacone w formie przelewów bankowych, przekazów pocztowych oraz pieniężnych,
- duża liczba osób biorących udział w popełnieniu przestępstwa pierwotnego oraz późniejszym procederze prania wraz z daleko idącą separacją i specjalizacją w wykonywaniu poszczególnych fragmentów,
- ogólnikowo określone tytuły transakcji finansowych.

B. Metody i techniki nadawania pozorów legalności

W raporcie za 2004 rok jego autorzy wyodrębnili kilka powtarzających się technik i taktyk przestępczych. W ich ocenie miały one charakter uniwersalny i wykazywały trwały charakter⁵¹:

47 Sprawozdanie za 2010, s. 13–14.

48 Sprawozdanie za 2011, s. 17–18.

49 Sprawozdanie Generalnego Inspektora Informacji Finansowej z realizacji ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu w 2012 roku, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2013, s. 16–18 – dalej cytowany jako Sprawozdanie za 2012.

50 Sprawozdanie za 2012, s. 18–19.

51 Sprawozdanie za 2004, s. 9–10.

- tworzone na potrzeby „łańcuchów pralniczych” firm tzw. słu-
py, wydmuszki, przedsiębiorstwa symulujące deklarują przede
wszystkich szeroki wachlarz działalności, w tym również np.
pośrednictwo w obrocie, więc – jak podawali sami zaintereso-
wani – nie musieli mieć odpowiedniej infrastruktury transpor-
towo–magazynowej;
- jako inwestorzy na giełdzie papierów wartościowych lub pożycz-
ko– lub kredytodawcy względem osób inwestujących na parkie-
cie bardzo często pojawiały się podmioty z siedzibą w tzw. rajach
podatkowych lub w krajach Wspólnoty Niepodległych Państw;
- przez wschodnią granicę Polski (i jednocześnie Unii Europej-
skiej) przewożono duże ilości gotówki, która była deklarowana
do wpłacenia w polskim banku; jednakże osoby te nie figuru-
ją w polskim systemie finansowym jako posiadacze kont banko-
wych czy inwestycyjnych;
- podmioty z siedzibą w tzw. rajach podatkowych występowa-
ły także w wielu sprawach dotyczących eksportu lub importu,
zwłaszcza gdy towar albo środki finansowe rzeczywiście lub fik-
cyjnie wielokrotnie pokonywały granice różnych państw, zanim
trafiły do Polski;
- zauważono poważną ilość spraw z udziałem obywateli z państw
azjatyckich posiadających kartę stałego pobytu i zameldowanie
w Polsce, którzy prowadzą działalność gospodarczą i nawet roz-
liczają się z fiskusem ze swoich dochodów, aczkolwiek symbo-
licznych.

Podobne zestawienie znalazło się w dokumencie za rok kolejny.⁵² Sprawozdania za lata 2008⁵³ i 2009⁵⁴ wymieniały w sposób szczegól-
ny techniki związane z wykorzystaniem rajów podatkowych; a w roku
2011 podkreślono wykorzystywanie tzw. słupów oraz przedsiębiorstw
symulujących.⁵⁵

---

52 Sprawozdanie za 2005, s. 8.

53 Sprawozdanie za 2008, s. 15.

54 Sprawozdanie za 2009, s. 16.

55 Sprawozdanie za 2010, s. 17.

Ponadto, w raporcie za 2004 rok jego autorzy pokusili się o podkreślenie najczęściej stosowanych – ich zdaniem – metod legalizacji wartości majątkowych pochodzących z czynów zabronionych.⁵⁶ Wymienione zostały następujące metody: fikcyjne pożyczki i darowizny,⁵⁷ *blending*,⁵⁸ rachunek fikcyjny,⁵⁹ skrzynka rozdzielcza,⁶⁰ rachunek docelowy⁶¹ oraz ceny transferowe.⁶² Te same metody zostały wskazane w sprawozdaniu za rok 2005,⁶³ a za rok 2010 podkreślono zwłaszcza znaczenie *blending*.⁶⁴

W raporcie za rok 2007 po raz pierwszy zwrócono uwagę na wykorzystanie nowoczesnych technologii płatniczych z wykorzystaniem Internetu.⁶⁵ Autorzy wprost wymienili tutaj karty płatnicze, bankowość internetową oraz systemy elektronicznego transferu pieniędzy (m.in. Western Union Money Transfer, PayPal). Atrakcyjność tego typu usług względem osób zajmujących się procederem prania pieniędzy wynika z następujących ich właściwości⁶⁶:

- zapewnienie przynajmniej pozornej anonimowości w toku ich stosowania,
- możliwość skorzystania z tego typu usługi na całym świecie,

56 Sprawozdanie za 2004, s. 10–11.

57 Strony transakcji podpisują fikcyjną umowę pożyczki lub darowizny, a następnie opodatkowują ją. Służy ona nadaniu pozorów legalności wartościom majątkowym, które najczęściej są już w posiadaniu pożyczkobiorcy lub obdarowanego.

58 W ramach jednego podmiotu gospodarczego są księgowane dochody z działalności legalnej i nielegalnej celem utrudnienia jednoznacznego rozdzielenia jednych od drugich w przyszłym postępowaniu karnym lub podatkowym.

59 Rachunek tego typu jest tworzony na podstawie fikcyjnych danych osobowych, np. fałszywych dokumentów, celem przeprowadzenia jednej lub kilku transakcji o dużych wartościach. Pozwala ona na ukrycie danych osobowych faktycznych osób biorących udział w procederze.

60 Na rachunek bankowy są dokonywane liczne wpłaty gotówkowe lub bezgotówkowe poniżej progu o równowartości 15.000 euro celem uniknięcia uruchamiania procedur rejestracyjnych w instytucji obowiązanej (art. 8 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu). Następnie po zebraniu określonej kwoty pieniędzy jest ona przelewana na jeden lub kilka rachunków, często drogą elektroniczną. Metoda stosowana na etapie tzw. warstwowania w celu urwania śladu księgowego.

61 Pieniądze z różnych rachunków bankowych są przelewane na jeden rachunek, z którego następuje seria wypłat gotówkowych, często w bankomatach. Metoda stosowana na etapie tzw. warstwowania w celu urwania śladu księgowego.

62 Metoda znana jest także z procederu unikania opodatkowania. Polega ona na zawyżaniu lub zaniżaniu cen za towary lub usługi celem przetransferowania dodatkowej kwoty pieniędzy pochodzących z działalności nielegalnej.

63 Sprawozdanie za 2005, s. 8–9.

64 Sprawozdanie za 2010, s. 17.

65 Sprawozdanie za 2007, s. 12–13.

66 *Ibidem*, s. 12.

- łatwy i całodobowy dostęp do zgromadzonych wartości majątkowych,
- łatwy dostęp do zgromadzonych wartości majątkowych poprzez przekazanie takich danych jak login i hasło,
- szybkość transferowania wartości majątkowych.

Te same spostrzeżenia znalazły się w sprawozdaniach za lata 2008,⁶⁷ 2009⁶⁸ i 2010.⁶⁹

Po raz pierwszy w raporcie za 2008 r. jego autorzy wskazali na sektor gospodarki podatny na proceder prania pieniędzy. Był nim sektor usług budowlanych.⁷⁰ Uwagę zwróciły następujące cechy transakcji w tej branży:

- przelewy o dużej wartości dla nowo powstałych, jednoosobowych podmiotów gospodarczych, które bez odpowiednich zasobów ludzkich i rzeczowych nie mogły realizować tak dużych zamówień (prawdopodobnie tzw. wydmuszki);
- właściciele tych podmiotów gospodarczych często nie mieli żadnego doświadczenia w tej branży i osiągalni niskie dochody (prawdopodobnie tzw. słupy), a uzyskane pieniądze wypłacali w gotówce;
- podmioty gospodarcze deklarowały sprzedaż usług oraz zakup towarów i usług o wysokiej, jednak zbliżonej do siebie wartości, tym samym zobowiązane były do zapłaty podatku jedynie w minimalnej wysokości.

Podobne obserwacje znalazły się w sprawozdaniu za rok 2009.⁷¹ W 2012 wprost określone zostały stałe obszary zwiększonego ryzyka prania pieniędzy w Polsce: obrót paliwami, złomem, alkoholem, tytoniem, metalami szlachetnymi oraz działalność hazardowa.⁷²

W sprawozdaniu za 2010 r. jego autorzy pokusili się o określenie nowych trendów i metod prania pieniędzy. Ich uwagę zwróciły inter-

---

67 Sprawozdanie za 2008, s. 15.

68 Sprawozdanie za 2009, s. 16.

69 Sprawozdanie za 2010, s. 18.

70 Sprawozdanie za 2008, s. 15.

71 Sprawozdanie za 2009, s. 16.

72 Sprawozdanie za 2011, s. 17.

netowe przekazy pieniężne, czyli takie systemy jak PayPal, I-escrow, Mondex, e-charge Phone, InternetCash, czy Digital Precious Metals.⁷³ Systemy te bazują na wcześniej założonym rachunku bankowym oraz na operacjach dokonywanych za pośrednictwem instytucji finansowej innej niż bank. Podkreślano następujące cechy atrakcyjne dla przestępców:

- powszechność dostępu do Internetu gwarantująca dostępność do usługi,
- brak bezpośredniego, twarzą w twarz, kontaktu z instytucją finansową,
- anonimowość użytkowników tego typu usług,
- dopuszczalność niskiej wartości transakcji,
- możliwość dokonywania wielu operacji w ciągu krótkiego czasu w porównaniu z innymi, tradycyjnymi rodzajami usług finansowych,
- możliwość przekazania środków do każdego miejsca na świecie.

Internetowe usługi płatnicze były także w kręgu zainteresowania Generalnego Inspektora w 2011 r.⁷⁴

Autorzy sprawozdania za rok 2010 zwrócili także uwagę na inny instrument – karty płatnicze typu *pre-paid*.⁷⁵ Były one coraz popularniejsze wśród klientów instytucji wystawiających je (w tym np. banków). W łatwy sposób mogą dawać uprawnienie do dysponowania nawet znacznej ilości środków pieniężnych zgromadzonych na koncie powiązanim z kartą i jednocześnie jest niezwykle łatwo je przewieźć lub przemyć przez granice.

W sprawozdaniu za rok 2011 została opisana nowa technika legalizacji z wykorzystaniem wpłatomatów.⁷⁶ Osoby zatrudnione przez organizatorów procederu masowo wpłacały gotówkę na wskazane kon-

73 Sprawozdanie za 2010, s. 18. Można zastanawiać się, na ile raporty dotyczące metod i trendów prania pieniędzy przygotowywane przez Financial Action Task Force on Money Laundering z roku 2006 i 2010 miały wpływ na zajęcie się tymi usługami finansowymi. Por. Money Laundering Using New Payment Methods, FATF Report, październik 2010 r. – raport dostępny na oficjalnej stronie organizacji <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20using%20New%20Payment%20Methods.pdf>

74 Sprawozdanie za 2011, s. 21.

75 Sprawozdanie za 2010, s. 18.

76 Sprawozdanie za 2011, s. 21.

to w banku (nawet o wartości około 1 miliona złotych). Aby utrudnić identyfikację wpłacających, zrezygnowano z wpłat w oddziałach banku, ale wykorzystano coraz popularniejsze wpłatomaty. Po praktycznie każdej takiej wpłacie dokonywany był przelew za granicę. Prawdopodobnie gotówka ta pochodziła ze sprzedaży towarów przemycanych do Polski.

W sprawozdaniu za 2012 r. przedstawiono nową usługę finansową, której ryzyko wykorzystania w procedurze prania pieniędzy było i jest bardzo wysokie. Mowa jest tutaj o Bitcoins (BTC).⁷⁷ Jest to rodzaj elektronicznej waluty, która została opracowana w 2007 r. Jednostki tej waluty mogą mieć postać zapisu na komputerze osobistym w formie pliku lub przechowywane przez odpowiednie przedsiębiorstwa pośredniczące w jego obrocie. Cechą tej waluty jest anonimowość jej dotychczasowych i obecnych posiadaczy (podobnie jak gotówka). Jest ona akceptowana, głównie przy realizacji transakcji w Internecie. Natomiast przypuszcza się, że zorganizowane grupy przestępcze kupują jednostki tej waluty za pieniądze pochodzące z działalności przestępczej po odpowiednim kursie, dokonują rozliczeń finansowych i transakcji, a następnie spieniężają ją.

Po analizie dziewięciu sprawozdań Generalnego Inspektora można pokusić się o następujące spostrzeżenia tytułem podsumowania:

Istnieje polska specyfika procedury prania pieniędzy w zakresie zarówno przestępstw pierwotnych, jak i stosowanych metod i technik. Nie oznacza to, że nie występują one w innych krajach, ale raczej chodzi tu o pewną strukturę zjawiska. Wynika ona z przewagi przestępstw gospodarczych (skarbowych, podatkowych, finansowych) nad typowo kryminalnymi (handel narkotykami) jako źródeł legalizowanych wartości majątkowych. Wykorzystuje się przede wszystkim tzw. słupy (w odniesieniu do osób fizycznych) oraz przedsiębiorstwa symulujące (w odniesieniu do podmiotów profesjonalnie biorących udział w obrocie gospodarczym).

Fakt pochodzenia wartości majątkowych podlegających legalizacji z określonego przestępstwa pierwotnego dokonywanego w ramach przestępczości zorganizowanej może determinować zakres stosowanych

---

77 Sprawozdanie za 2012, s. 18.

technik i metod prania pieniędzy (np. sprawy paliwowe a wykorzystanie tzw. słułow i przedsięwiorstw symulujących).

Fakt wykorzystywania szeregu osób fizycznych i prawnych wskazuje na istnienie zorganizowanych grup przestępczych składających się z organizatorów procederu, osób rekrutujących i wydających bezpośrednie polecenia osobom najmowanym do wykonywania pojedynczych czynności w ramach tego procederu wraz z pewnym substratem majątkowym.

Wykorzystywane są przede wszystkim instytucje finansowe (np. banki) i oferowane przez nie usługi.

Przestępcy zawsze poszukują jednak nowych instrumentów finansowych, czego przykładem są internetowe usługi płatnicze, *Digital Precious Metal*, czy ostatnio *Bitcoins*. Wskazuje to na dosyć kreatywne podejście do przeprowadzania procederu prania pieniędzy.

Powyższe usługi cechuje szybkość realizacji przy zachowaniu anonimowości osób z nich korzystających, odhumanizowanie kontaktu z instytucją finansową oraz dostępność na całym świecie.

Widoczne jest także umiędzynarodowienie zarówno popełniania przestępstw pierwotnych, jak i realizacji procederu. Jest to tendencja ogólnoświatowa, gdyż mamy globalny rynek z malejącą z roku na rok liczbą obostrzeń w obrocie dewizowym, towarowym oraz usługach.

Nasuwa się też ogólna konkluzja, iż roczne sprawozdania Generalnego Inspektora Informacji Finansowej stają się coraz lepszymi produktami analitycznymi zawierającymi nie tylko zreferowanie swojej rocznej działalności w ujęciu statystycznym. Tym samym stają się one wartościowym źródłem informacji na potrzeby prowadzenia analiz ilościowych i jakościowych. Można oczekiwać także szerszego zastosowania i publikowania analiz o charakterze strategicznym,⁷⁸ obejmującym nie tylko analizę trendów, ale i pewną predykcję przyszłych form procederu prania pieniędzy w Polsce. Stanowiłyby one wskazówkę dla instytucji obowiązanych w zakresie wykrywania transakcji podejrzanych, ale także dla organów ścigania czy służb specjalnych walczących z legalizacją wartości majątkowych pochodzących z działalności przestępczej.

---

78 P. Grzesiak, *Podstawy praktyczne analizy kryminalnej*, (w:) J. Konieczny (red.), *Analiza informacji w służbach policyjnych i specjalnych*, Warszawa 2012, s. 64.

Bibliografia

Literatura

- Błachut J., Gaberle A., Krajewski K., Kryminologia, Gdańsk 2004.
- Duży J., Wykładnia znamion przestępstwa prania pieniędzy, „Prokuratura i Prawo” 2013, nr 4.
- Grzesiak P., Podstawy praktyczne analizy kryminalnej, (w:) J. Konieczny (red.), Analiza informacji w służbach policyjnych i specjalnych, Warszawa 2012.
- Guzik–Makaruk E.M., Przestępstwo z art. 299 k.k. w orzecznictwie sądowym i statystykach policyjnych oraz Ministerstwa Sprawiedliwości, (w:) E.W. Pływaczewski (red.), Proceder prania pieniędzy i jego implikacje, Warszawa 2013.
- Hołyst B., Kryminalistyka, Warszawa 2010.
- Kasprzak J., Wybrane problemy metodologiczne badań w zakresie procesu karnego i kryminalistyki, (w:) J. Kasprzak, B. Młodziejowski (red.), Wybrane problemy procesu karnego i kryminalistyki, Olsztyn 2010.
- Kędzierska G., Kryminalistyka w systemie nauk, (w:) G. Kędzierska, W. Kędziński (red.), Kryminalistyka. Wybrane zagadnienia techniki, Szczytno 2011.
- Laskowska K., Obszary działalności zorganizowanych struktur przestępczych w Polsce, (w:) E.W. Pływaczewski (red.), Przestępczość zorganizowana, Warszawa 2011.
- Wiciak K., Mazurski Z. (red.), Biuletyn Paliwowy, Szczytno 2005.

Źródła prawa

- Ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553 ze zm.).
- Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz.U. z 2010 r. Nr 46, poz. 276 – t.j. ze zm.).

Inne źródła

- Informacja Generalnego Inspektora Informacji Finansowej o realizacji ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu w roku 2008, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2009.
- Informacja Generalnego Inspektora Informacji Finansowej o realizacji ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu w roku 2007, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2008.

Informacja Generalnego Inspektora Informacji Finansowej o realizacji ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2006.

Informacja Generalnego Inspektora Informacji Finansowej o realizacji ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu w roku 2004, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2005.

Sprawozdanie. Działalność Generalnego Inspektora Informacji Finansowej w roku 2006, Ministerstwo Finansów, Departament Informacji Finansowej, Warszawa 2007.

Sprawozdanie Generalnego Inspektora Informacji Finansowej z realizacji ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu w 2012 roku, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2013.

Sprawozdanie Generalnego Inspektora Informacji Finansowej z realizacji ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu w 2011 roku, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2012.

Sprawozdanie Generalnego Inspektora Informacji Finansowej z realizacji ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu w 2010 roku, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2011.

Sprawozdanie Generalnego Inspektora Informacji Finansowej z realizacji ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu w 2009 roku, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2010.

<http://www.archbip.mf.gov.pl/444.html>, a także oficjalna strona internetowa Generalnego Inspektora Informacji Finansowej <http://www.mf.gov.pl/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/giif/publikacje/>

<http://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/reports/Laundering%20the%20Proceeds%20of%20VAT%20Caroussel%20Fraud.pdf>

<http://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20using%20New%20Payment%20Methods.pdf>